

זאת אורי אבנרי

אחד הסמלים העמוקים ביותר בספרות העולמית הוא סיפורה של אשת לוט. כאשר שכן אלוהים או גופרית על סדום המרושעת, פקד על לוט: „אל תביט אחריך, ואל תעמוד בכל הכיכור“ אולם אשת לוט לא יכלה להינתן מן העבר. „ותבט אשתו מאחוריה, ותהי ניצב מלח.“ אפשר לראותה, עד היום, בדרך לעין גדי.

גורל כזה פקד אנשים, מוסדות ומדינות בלתי-ספורים מאז ימי לוט. יש קשר הדוק בין החסא ועוגשו. המביט אחורה, תחת להסתכל קדימה — סופו להתאבן. הלוחם את מלחמות האתמול, המבקש תשובות לאתגרים של שלשום — עוברת ההיסטוריה על פניה, והריהו עומד בדרך כתמרור נשכה.

דומני כי זה יהיה גם גורלו של יצחק בן-אהרון, שפנה השבוע אל פועלי ישראל באחד המאמרים הארוכים ביותר בתולדות העתונות הישראלית — מאמר התופס כמעט שני עמודים צפופים ומלאים של עתון יומי.

★ ★ ★

דרושה: „מהפכה שניה“

יש במאמר זה משהו הנוגע ללב. הוא כתוב בהתרגשות כנה, במין מזיגה של פרוזה לירית ונאום מפלגתי. אווירה של אכזבה עמוקה, של תחושת אין-אונים, של מועקה אישית, אופפת את הכל.

איני סבור, כמו רבים מחבריו של בן-אהרון עצמו, כי מטרתו העיקרית היתה למשוך תשומת-לב אל עצמו ולקדם את הקאריירה האישית שלו. אצל פוליטיקאי קשה להפריד בין אמונה ובין אמביציה אישית. אך מקריאת הדברים מתקבל הרושם כי האיש כן לגמרי, שהוא מאמין במה שהוא אומר.

דווקא לכן יש מישקל פסיכולוגי כה רב למאמר זה. כי קודם כל זוהי הכרזה של פשיטת-רגל קולקטיבית. זו הפעם הראשונה שאדם מרכזי של המישטר, אחד ממעצביו הרחנניים והארגוניים, קם ואומר: אנחנו עומדים על סף ההתמוטטות. ערכינו התרוקנו מכל תוכן, לדפוסינו הארגוניים אין שום תכלית. אנו מתפרקים מבחינה מדינית ומוסרית. רבים מן הדברים יכלו להופיע, כלשונם, מעל עמודי העולם הזה — ואמנם הופיעו כאן פעמים רבות. הביקורת על מישטר החלוקה, על טפילות המשק, על הניוון המוסרי של המעמד השליט החדש, על התאבנות המפלגות — כמה פעמים השמענו אותה בשבועון המסויים? מי מקוראי העולם הזה לא יחוש כי כבר שמע פעם פסוקים כגון: „(אסור) להשאיר על פני השטח ובתוך משכנותינו כלים-מפגרים, שופלו לפני בוצר התמורה החברתית, ללא שריפה וללא קבורה... אמנם מלאו בתינו וחצרותינו פגרים ושבירח-חריטנה...“ גם המסקנה תצלצל כמוכרת באוזני קוראי שבועון זה: „מהפכה שניה“.

★ ★ ★

הבט אחורה בגעגועים

כי יחולל את המהפכה השנייה? איך אפשר לחולל אותה?
מהפכה רגיל נגיש למלאכה, כשמבטו אל העתיד. הוא מעביר תחת שבט הביקורת את דאמונות וההשקפות ששררו מימי המהפכה הראשונה — זו שהביאה להתנחלות בארץ וסנסתימה בהקמת המדינה. הוא פוסל כל דבר שאבד עליו הכלח. הוא מברר מה הם האתגרים החדשים העומדים בפני הדור, ומנסה לגבש תשובות נכונות לאתגרים אלה. מבחינה מעשית, מברר המהפכן מה הם הכוחות החברתיים המסוגלים לחולל את המהפכה הבאה. הוא מנסה לתכנן את המסגרת הארגונית: המפלגה המהפכנית של מחר. לא זאת דרכו של יצחק בן-אהרון. במעמקי הניוון הרעיוני והפוליטי של המישטר הקיים, הוא עוצם את עיניו ונוכר בימים היפים של ימי הנעורים, כאשר המהפכה הראשונה היתה בעיצומה. מה יפים היו האנשים! מה טהורות הכוונות!
אם כן, מה לעשות? פשוט מאד: להחזיר את הכל לקדמותו. צריכים להוציא את הרעיונות הישנים מן המגירה, לצחצח אותם ולהעלותם על נס. צריכים לקחת את הוקנים של המהפכה הראשונה, להכריחם לעשות את חשבון הנפש, ולהחזיר להם את נעוריהם. משמע: אותם הכוחות שחוללו את המהפכה הקודמת, הם שיחוללו את המהפכה השנייה. „אולי לא נסתם הדולל על התנועות המופלאות, ותצמח להן עדנה למהפכה השנייה, בסרט ייכלאו בספר דברי-הימים, כמחוללי תקופה הירואית שהיתה, ושהמציאות החדשה קברה אותם תחתיה בשנת תשכ“ — לבריאת העולם.“

מילים יפות, נוגעות לב. אך רחוקות מאד מכל אפשרות מעשית. מעולם לא היתה בהיסטוריה צמרת שחוללה שתי מהפכות. שהרי עצם הצורך במהפכה השנייה מוכיח כי אבד הכלח על המהפכה הראשונה, על אישיה ועל רעיונותיה, שיש צורך בתשובות חדשות לבעיות חדשות.

יותר מזה: הרי המהפכה הראשונה היא שיצרה את הבעיות החדשות. מי שינסה לפתור

יצחק בן-אהרון: והידיים — ידיו של מי?

פועלים (וכבר היו מפלגות פאשיסטיות מובהקות, שרוב חבריהן היו פועלים. למשל, תנועתו של פרון בארגנטינה. אפילו מפלגת היתלר קראה לעצמה, ולא לגמרי בלי צדק, „מפלגת הפועלים הלאומית-הסוציאליסטית.“) מפא"י הנוכחית, שלאחר-פרשת-לבון, היא גוף שלטוני, טוטאליטארי או טוטאליטארי-למחצה, בעל תוכן ימני, בו שולט מנהיג יחיד, אשר מנוי וגמור עמו להשליט בה אחריו את יורשיות-למידיו.

איחוד „שלוש מפלגות הפועלים“ פירושו, בתנאים אלה: הסלת מרות הגוף הדיקטטורי

אנחנו תלומ

על שתי המפלגות האחרות. זוהי המציאות — והיא לא תיעלם עלידי ציור תמונה אוטופית, הלקוחה מן העבר הרחוק, כשברל היה ברל ולכיס היה חור.

★ ★ ★

הזקנים הזועמים

הרעיון של איחוד „מפלגות הפועלים“ מבוסס על החלום שבן-גוריון (76), טבנקין (73) ויערי (64) ישתפו פעולה ויחוללו יחד תנועה חדשה, מעין תנועת „הזקנים הזועמים“, שתתפוס את מקומם הריק של הצעירים הזועמים שאינם. בן-אהרון, שהוא רק 56, סבור אולי כי המלאכה תיעשה עלידי חניכיהם ומלכחי-פינתכם של הזקנים, „דור ההמשך“ — אך המצע שהוא מציע למפלגה המאוחדת יש לו זקן ארוך מאד.

התרופות הן יפות — אך שיטחיות להחריד. להקפיא את רמת-המחיה של מחצית האוכלוסיה, להוריד את רמת-המחיה של הרבע העליון, להעלות את רמת-המוזייה של הרבע התחתון. להוריד את כל המשכורות של המנהלים והמדענים בסקטור הפרטי לדרגת משכורותיהם של קציני-צה"ל. לחסל את כל המותרות. להפיקע רווחיהן. להחזיר למנהיגי הציבור הליכות צנועות. לשים קץ לקארייריזם ולרדיפת-הסטרומת.

וזה הכל!

אף לא מילה אחת על האתגר העיקרי, המכריע של דורנו, בו תלויות כל שאר בעיות המדינה — מלחמת-ההשמדה בין מדינות-ערב וישראל! אף לא מילה אחת על השתרשות ישראל במרחב, על יחסי-חוק, על הסכנה האטומית הנוראה, על בעיית המיעוט! ובשסה הכלכלי: אף לא מילה אחת על בעיית-היסוד האמיתית — המשק הספילי, שהוקם עלידי הממשלה „הפועלית“ דווקא. אפילו נוריד את רמת-המחיה, אפילו נגהיג צנע חמור — האם ישנה הדבר את מהות המשק ויביא עצמאות כלכלית?

רוב ההצעות של בן-אהרון הן חיוביות — כגון איחוד התנועה הקיבוצית. אולם רק אדם החי בעבר הרחוק יכול באמת להאמין כי הקיבוץ יחזור לעמוד במרכז המדינה, או שיש קשר כלשהו בין ההצעות החיוביות ובין התפקידים האמיתיים של דורנו.

למושגים כמו „שמאל“ ו„ימין“, „חלוצי“ ו„סוציאליסטי“, יש משמעות רבה גם כיום — אך אין זו המשמעות של 1925. העולם בו התבגר בן-אהרון, בראשית שנות העשרים, אינו עולמנו. ושום געגועים לא יחזירו אותו.

בעיות אלה, בהכרח יתנגש עם שרידי המהפכה הראשונה. המהפכנים של שלשום שהיו היוצרים של אתמול, הם הריאקציונרים של היום, האנטי-מהפכנים של מחר.

★ ★ ★

קפה מחומם

קודרת-המוצא של בן-אהרון מכתובה לו את הפתרונות. הם מפורקים ביותר. אם אפשר לחמם מהפכה, כמו שמחממים אוכל קר, הרי שאפשר להדביק יחד גם שיברי כלים ארגוניים, המתפוררים לגד ענינו. וזוהי, בדיוק, הצעת בן-אהרון. בראשית תנועת-הפועלים הציונית עמד חזון האיחוד. אמנם הוא מעולם לא התגשם בשלמותו. אך תמיד האמינו הכל: אם רק נתאחד, נתגבר על כל המכשולים.

וכך מציע בן-אהרון: לאחד את „שלוש מפלגות הפועלים“ במפלגה מאוחדת, מעין „התאחדות פועלי ישראל“. התאחדות זו תשלוט שלטון מוחלט במדינה.

אמנם, כיום יש לשלוש המפלגות רק 59 ח"כים, מלבד הקווילינגים הערביים של מפא"י. לכן מציע בן-אהרון שתי תרופות: להחזיר למוטב את הפועלים המצביעים כיום בעד מפלגות „בעל-ביתיות“, ולהכניס להתאחדות גם את הפועלים הדתיים. (איך לעשות זאת, ובאותה שעה להיפטר מן הסחיטה הדתית, כפי שהוא מציע — לאלוהים פתרונים!) אין בן-אהרון חדשן כפי שנדמה לרבים. האמת היא שבין מאיר יערי ויגאל אלון, במפ"ם ובאחדות-העבודה, אין אף מנהיג אחד שאינו בוגה את כל עתידו על חוית אחידה של „שלוש מפלגות הפועלים“.

התפיסה המשותפת לכל מנהיגי מפ"ם ואחדות-העבודה היא שמפא"י, ביסודה, בסדר. רוב חבריה פועלים, רוב הכוחות הפועלים בה הם יסודות טובים. לרוע המול שולטת במפא"י כיום, במקרה, קבוצה בלתי-רצויה, התלושה מתנועת-הפועלים. על כן תפקיד שתי המפלגות האחרות הוא להתחבר עם היסודות הטובים במפא"י, ולעזור לכוחות טובים אלה להשתלט במפא"י.

איך עושים זאת? יערי אומר: מבחון, ואם יש צורך גם באופוזיציה. אלון אומר: מבחון, אך תוך שיתוף פעולה בממשלה. בן-אהרון אומר, למעשה: מבכנים, במפלגה משותפת, בה תוכל כל סיעה לנהל תעמולה רעיונית עצמאית.

כל התפיסות האלה הן אוטופיות. כי מפא"י אינה מפלגת-פועלים, אפילו רוב חבריה